

Hrvati pa Srbi.

Cesar in kralj Fran Josip je sedaj posetil Hrvate v Zagrebu, v razvijajočem se hrvatskem stolnem mestu. Vse je krasno pripravljeno in oduševljeno pozdravlja svojega vladarja. Na nekem kraju olepšanega mesta pa pride srbskim sodežalanom na misel, da razobesijo tudi oni svojo srbsko zastavo. Tu pa je bil takoj ogenj v strehi. Hrvatska mladina je začela demonstrativno zahtevati, da se odstrani ista zastava, in zgodilo se je to, ali ista mladina je še drugod kazala srd proti Srbom.

Množice so odstranile tudi jedno madjarsko zastavo; v tem se je pokazala vsaj nekaka doslednost postopanja nasproti srbski in madjarski zastavi. Toda razlika je bistvena med pomenom srbske in madjarske zastave. Srbi, ako razobesijo v Zagrebu svojo zastavo, dokazujejo le, da se tudi oni ravnopravni sodeželani Hrvatske in Slavonije, in oni nimajo ne moči, ne volje, da bi Hrvate podredili sebi v političnem ali državnopravnem pogledu. Madjari pa merijo nato, da bi Hrvatska postala le aneks ali pritikljaj Ogerske, ter da bi Madjarstvo dobilo popolno nadvlado nad Hrvatsko, Slavonijo in vsemi deželami, katere prištevajo Hrvati svojemu historičnemu državnemu pravu. Madjari tudi polagoma pridejo do svojega cilja, ako bodo Hrvati in Srbi v takem nespravlljivem in sovražnem položenu, kakor so dandanes.

Isto sovražstvo, ki se ni moglo krotiti niti sedaj ob cesarjevem pohodu v Zagrebu, razdira vse javno življenje Srbov in Hrvatov tudi v Dalmaciji in Bosni pa Hercegovini.

Minister Kallay, ki upravlja poslednji dve pokrajini, je rekel v avstro-ogerskih delegacijah, da med Srbi in in Hrvati je prokletstvo, da se sovražita oba naroda. To je sedaj tužna resnica, in tuja politika, ki drugače razceplja male slovanske narode, ima na to stran nekaj posla manj. Hrvatov in Srbov ni treba več razjedinjati; to delo je dovršeno, in Srbi in Hrvati se nikdar ne spominjajo, da delujejo za druge agresivne narode.

Šovinisti so med Srbi in Hrvati; tu jih ne moremo razločevati, in kot šovinisti tirajo uže dolgo sebi in Slovaustvu opasno politiko.

Zapadništvo mora biti popolnoma zadovoljno, da srbski in hrvatski narod koljeta drug — drugega. Zapadni politiki je le do tega, da Hrvati in Srbi bi ne dobili nikdar več tistih kulturnih vezij, katere spravljajo sorodna plemena pod strebo jedne skupne narodnosti, jedne skupne, z enakimi sredstvi razvijajoče se kulture.

Hrvatski Starčevićanci javno povdarjajo, da Hrvati in Srbi so od nekdaj hodili različna zgodovinska pota, in da vsled tega se je v Srbih in Hrvatih razvila ločena historičska individuálnost.

Pri tem naglašanju bi bilo treba preiskovati ali res Srbi in Hrvati nimajo kulturno nič več skupnega, in tu bi bilo treba kazati, da vsa narodna poezija, vsa narodna umetnost, vse stare šege in stari običaji imata oba naroda v skupnosti in jednako. V obeh narodih še živi stara tvorna moč razuma, fantazije, vkusa in pa npravnega ter pravnega čustva.

Narodna široka podstava je še stara in živa, in historične razlike niso glavnih notranjih sil uničile do današnjega dne. Po takem tudi historičske zunanje oblike niso take, da bi se ne mogle popraviti, da bi se oba naroda ne mogla zopet približati s pomočjo še živih in delujočih notranjih sposobnostij in duševnih sil, zato bi bilo treba le dobre volje.

Tudi je treba pomniti, da se je mnogo, sedaj velikih narodov razvijalo stoletja različno, na ločenih podstavah, in vendar so sprejeli n. pr. skupni literaturni jezik, vstvarili si skupno književnost, in to kaže, da bi tudi Hrvati in Srbi mogli približati se v teh, morali bi pa opustiti to, kar je škodljivo, ali kar jih brez vsake potrebe loči drug od drugega.

Antagonizem političnega značaja se med Srbi in Hrvati zasaja tudi na izključno kulturna vprašanja, in vsled tega Hrvati zametajo vse tisto, kar je pri Srbih starega obranjenega sosebno s pomočjo cerkve in njenega kirilometodijskega obreda. S poslednjim obredom je združen slovanski cerkveni jezik in pisava s kirilskimi pismenkami. Hrvatje gojé veliko mržnjo ne le proti pravoslavju, temveč tudi proti kirilici. Dasi imajo po šolah priliko, priučiti se kirilici, vendar je nočejo rabiti, in takó uže sedanji rod zanemarija popolnoma pisanje s kirilico. To pomenja izgubo jedne najvažniših vezi slovanskih narodov v kulturnem pogledu. Ni težko prorokovati, da nastopi doba, doba kesanja, ali bode prepozno; kajti kar slovanski narodi zavržejo sami, tega ne dobó z lehka več, in Hrvatom bi pozneje protislovanska politika delala za zopetno uvednje kirilice iste zapreke, katere bi se delale Čehom, Slovakom in Slovencem. Ali se Hrvatje ne spominjajo, da je protislovanska politika zavedla bila celó Vuka, da se je udal in vsled tega popačil srbsko azbukó in pravopisanje? Denimo, da bi Hrvatje danes začeli spoznavati svoje zmote v postopanju nasproti kirilici, in da bi se začeli ogrevati za njeno obče uvednje; ali morejo misliti oni, da bi proti-

slovanska politika ne ovirala jih v spreobrnem strem-ljenju? Ali pa naj bi bili takó modri, da bi hoteli praktično izvesti pokopani ilirizem; ali bi se ne obrnila vsa sila protislovanske politike proti njim.

Hrvatje časté spomin Račkega in še delujočega Strossmayerja; ali se pa po njunih nazorih ravna? Ali imajo pred očmi, kakó je mislil Rački o kirilici, in kakó sodi Strossmayer o zjednitvenju cerkvá? Hrvati naravnost paralizirajo glavno teženje svojega velikega biskupa in mecena, ko se zaganjajo v Srbe tudi zaradi pravoslavja. Pravoslavni Slovani ne bodo se bližali z Rimom združenim Slovanom, dokler bodo med Slovani samimi taki, ki zatirajo pravoslavne Slovine.

Hrvati škodujejo sebi s takimi pogubnimi nazori tudi nasproti Slovincem; kajti ti vendar uže poštevaljo pomen slovanske azbuke in kirilometodijske cerkve, in s takim stremljenjem Slovinci ne morejo povečati svojih simpatij do Hrvatov, pač ohladiti dosedanja sočustvovanja.

Na Slovenskem je uže obilo rojakov, ki vidijo, da nobena še toliko povečana politiška svoboda ne reši obstanka ne Hrvatov, ne Slovencev, ako se ne bodo utrjevali s pomočjo tu mišljenih kulturnih vezij. Tudi ugoden politiški okvir ne otme naroda, ako nima na znotraj dovoljnih kulturnih sil, in poslednje so toliko potrebniše malim slovanskim narodom. Srbski narod v Srbiji bi bil v največi opasnosti za svoj nacionalni obstanek, ako bi ne hranil in gojil azbuke v literaturi in slovanskega obrednega jezika v cerkvi; politika zapada bi ta narod, dasi ima sedaj formalno politiško svobodo, kar ugonobila, in ista opasnost je še povečana pri neugodnišem politiskem položnju Hrvatov, da ne rečemo Slovencev.

Treba je obsojevati politiški šovinizem Srbov in Hrvatov, a večje politiške napake so na strani Hrvatov, ker s politiko zamečejo pri Srbih tudi to, kar imajo do-dobrega in za nadaljnji obstanek Srbov in drugih slovanskih narodov celó odločilnega. Srbi so kot šovinisti na boljsem, ker „historiški“ razvoj jim je podelil „historiško individualnost“, katera je vsekakor slovanski naravi, slovanskemu značaju primerna. Hrvati so se razvili pod zapadnim vplivom, in v tem pogledu imajo mnogo jednakega s Slovinci, njih sreča je bila le-ta, da jih je ščitil slovenski hrbet proti neposrednemu in takó uže oslavljenemu vplivu rimsko-germanske kulture. To, kar se je pri Hrvatih ohranilo zares še slovanskega, vzdržalo se je kljub vplivu zapadne kulture, in to najbolj radi tega, ker v prejšnjih vekih ni bilo možno takó naglo pačiti in tujčiti tudi širših množic, kakor se to godi dandanes vsled občega šolanja.

Hrvatje so ravno te dni slišali od najkompetentniše strani, da sedanje državnoopravno položjenje jim mora ugajati, in da se smatra to položjenje kot nekako neporušno stalno dejstvo. Trojedino kraljevino imajo sedaj le v dokumentih, dejanski pa jim Madjari tržejo zemljo celó v kraljevinah Hrvatske in Slavonije ter jim skušajo slabiti notranje kulturno razvijanje celó v teh zemljah. Ali hočejo Hrvati dosežati izvršenje svojega historiškega prava brez Srbov, svojih sodeželanov? To se še manj zgodi, nego izvršenje češkega historiškega prava brez sporazumljenja z Nemci. Srbi pa ne morejo vnemati se za hrv. historiško pravo, ako so hrvatske stranke nasproti Srbom bolj nestrpne nego verske stranke za dob husitskih ali reformacijskih vojsk.

Dandanes se povdarja potreba politiške strpnosti, a med Hrvatji se je zarilo tako sovražstvo proti Srbom, kakoršno nahajamo v nemških nacionalnih šovinstih ali pa laški irredenti. To smo se torej naučili od tuje bru-

talne politike, in potem naj se pritožujemo, da nas tlačijo tuji macchiavellisti! Ako smo prisiljeni braniti se nasproti brutalnosti tujih agresivnih narodov s približno enakim orožjem, bi morala pa vendar biti razlika v bojih med krvnimi brati, a Srbi in Hrvati ne vedejo se drugače med seboj, kakor nasproti tujemnu vragu. To je tužno in demoralizuje slovanske narode ravno takó, kakor je bila pred 10 leti srbsko-bolgarska vojna popačila srbski in bolgarski narod.

V politiki hrvatskega šovinizma se demoralizuje so-sebno tudi velikošolska mladina. Isto mladino so hujskali proti Strossmayerju, kakor so jo sedaj vzgojili za brutalno postopanje nasproti Srbom v Zagrebu. Mi obžalujemo, da avstrijski Schönererijanci vzgojujejo nemško mladino k brutalnosti nasproti Slovanom; še bolj smo dolžni obsojevati tiste hrvatske in srbske politike, ki vzgajajo nehumannost in nacionalno-politiško medsebojno nestrpnost. Dovolj trpé Hrvati in drugi Slovani od madjarsko-mongolske brutalnosti; naj bodo bolj človeški med seboj, in naj gledajo, kakó se zapadna politika smeje v pest, da voditelji malih slovanskih narodov, sosebno na jugu delujejo nehote na propad teh narodov in na korist zapadnim agresivnim narodom. Srbski in hrvatski voditelji niti ne sanjajo, kaka opasnost žuga vsem malim slovanskim narodom, ko bi vedeli to, skušali bi odstraniti nesporazumljenja in storiti to z združenimi močmi, kar je še storiti možno. Sedaj gre zato, ali dobe slovanski narodi uslovja za svoj obstanek, ali ne. Torej složno, pred vsem politiške strpnosti potrebujemo, in potrebuje sosebno tudi hrvatski in srbski narod.

Iz dežele minulih privilegij.

Neki g. Essen priobčil je v „*Моск. Вѣд.*“ obširen članek „*Балты и реформы минувшаго царствованія*“. Grde reči se pripovedujejo v tem članku. Baltijsko nemštvo je bilo užaljeno smrtno — kaj bi vi rekli, od koga? Od ruskega carja Aleksandra III. — zato, ker je ta vestni očka svojega naroda zahteval resno, da bi ruski narod vzgojeval se po ruskih zakonih, v ruskem duhu, na ruskem jeziku.

Prešlo je precej vekov, kar so nemški križarji došli tudi do ruske zemlje, kar so si prisvojili po znanem geslu „*die Gewalt geht vor dem Rechte*“ prav lep košček ruske zemlje, kar se je začela najbebožnejša tlaka peš-čice tujcev nad tuzemnim ljudom slovanskega i litavskega kolena. Robstvo se je v teh krajih pojavilo s tako silo, da celo poljski plemiči niso mogli uspešno tekmovali z nemškimi ricarji.

Aleksander Blažoslovljeni je bil prvi ruski car, kateri je dregnil v to nemško gnezdo nasilja i nepravde, osvobodivši slabe ostanke človeškega dostojanstva izpod železnega germanskega jarma.

A duševno igo je trajalo do časov Aleksandra Miro-tvorca, da si so uže njegovi predniki pogostoma pogovarjali se o reformah pribaltijskega kraja. Le Aleksander III. je imel toliko poguma, da je pia desideria svojih prednikov s papirja prinesel i presadil na tla vsakodnevne resničnosti, česar mu se veda ne morejo odpustiti ne samo baltijski Nemci, no vse zapredelno nemštvo bi ga rastrgalo na male koščke, ko bi se ne balo njegove fizične, pa še bolj dukovne sile, kateri pravijo tukaj „*святая правда*“ — sveta pravica.

Laž seveda ima kratke noge, pa sovražstvo je dolgotrajno, posebno, če je sovražstvo nemško in principijalno. I Aleksander III. uže spi večnim snom, Nemci

pa so se probudili na novo delo: kajti pan I—a je tudi moral breniti umrlega leva... Sin velikega Mirotvorca je neki bolj mehek, nego je bil njegov očka, torej je nastopila ura, katera nemškim rovarstvom obeta več vspeha, nego so ga imela še nedavno.

Ko so še za Aleksandra III. baltijski baroni poslali v Petrograd peticijo gledè odмене uvedenih reform — verskih, sodniskih i učnih jim je ruski car neki odposlal vygovorъ, t. j. napomnil jim je prav fletno, kaj pomenja ruska pogovorka: „каждый сверчекъ знай свой шестакъ“ — ali „nach der Sitte unserer Väter“: Der Schuster bleibe bei seinem Leisten...

Podobno peticijo je prirejalo baronstvo neki zdaj tudi zadnji čas, ter se nadeje, da se mu kedaj vendar le otvorijo vrata v obljubljeno deželo alias „in das Land der vergangenen Privilegien“, od koje so ostali še vsaj pičli spomini.

Peticiji so pa seveda priprivljali gladek pot, ne doma, ampak za mejo. Tako na primer, g. Essen v „M. V.“ pravi, da je v „Preussische Jahrbücher“ čital članek pod zaglavjem „Dorpat-Jurjew“, v kojem so delavnost bivšega popečitelja Riškega učnega okraja okrstili „Henkerarbeit“, „agitatorische Hetzereien“ etc.! O sedanjem popečitelju nazvanega okraja pa pravijo, da si je stekmoval veliko slavo v Varšavi „mit seiner brutalen Behandlung“ poljskega dijaštva, katero pa mu je, kolikor vsaj mi pomnimo, pripodneslo žalostinko, ko je odhajal na novo mesto, česar pa seveda pristrastna i lažnjiva nemška kritika ne prijemlje v svoje okvire... Sedanjega ravnatelja Jurjevskega vseučilišča so pa zadeli kar v Ahilevo peto ter so ga obdolžili — kraje drva!! Če je torej g. Kapustin palač, če je g. Lavronskij trinog, če je g. Budičovič tat, si pač lahko morete misliti, kaj pišejo o drugih vestnih delavcih v ruskem vinogradu, kateri niso znani vsemu svetu svojo poštenostjo, svojo mehkostjo, svojo pravičnostjo, kar o navedenih treh velikih ruskih učnjakih pač po pravici smemo trditi.

Nova ruska šola v pribaltijskih gubernijah je po teh dopisnikih neka zmešnjava, v koji nikdo ne ve, kaj dela i kaj bi mu trebalo delati. Ruski ljudje, na koje je usoda vzložila to pretežno breme, so po nemških listih kar tepci, nikjer nič ne učivši i nič ne naučivši se. Ni poredka ni v visoki, ni v srednji šoli, v ljudski je pa taka zmota i zmešnjava, da otroci le po svojih kripcakah na deski razpoznavajo, da je ura računov ali matematike sploh...

To so vam seveda znani motivi, nemška pesen, posebno če je pesen oholo žalostna, je po vsem svetu jednaka; pa ne vsem je znano, kar se je zvršilo nedavno v baltijskem kraju, v središču nemškega viteštva, v starodavni Mitavi.

Prešlo je namreč 100 let, kar je Kurlandija priklopljena k Rusiji. Nemški baroni dolgo nič niso marali za stoletnico, ter so jo hoteli kar zatajiti, preprosti narod Latiši, pravoslavni i protestantski, te grdobe niso strpeli i so priredili s pomočjo ruskega tamomestnega življa trodnevno svečanost, kakoršne ta kraj ni še videl doslej i je tudi skoro ne bo videl.

Latiškega plemena je v vsseh pribaltijskih gubernijah (kurlandski, livonski i estonski) nekaj nad 1 milijon. Ta milijon Latišev odredil je iz vseh krajev svoje mile, dasi borne domovine nad 35.000 preprostega ljuda, ter ga poslal v viteško Mitavo.

Latiši so strastni pevci, i latiški milijon odredil je tudi nad 3000 dobro izvežbanih pevcev, ter jih odpravil v taisto Mitavo.

V nemškem baronskem gnezdu je Latiš pri podpori Rusa zgradil leseno letno palačo, katera ga je stala nad 35.000 rubljev.

A Latiš — trpin se stroškov ni ustrašil, ko je hotel pokazati svojo blagodarnost Rusu za svobodo lično i pravico pridobiti si imetje, i negledè na baronsko frondo i mržnjo zapel je ta Latiš — trpin pod peroti ruskega orla veličastno „Боже царя храни“ tako melodično i s takim čutom, da so solze radosti i mržnje potekle kar potokom...

Nad 310 pevskih zborov i godba iz 300 raznih godil... to pač ni navadna prikazen i zares lahko provprovzročilo i solze radosti i skrežetanje guevnih zobov...

Vrhunec pa je dosegla svečanost, ko je prispel od carja Nikolaja II. brzjovaj, koji kaže na važnost svečanosti v pomenu na jedinenje i jedinstvo velikega ruskega naroda, velikega ruskega carstva...

„Боже царя храни“ je zagrmelo na carsko častitanko in je grmelo bez konca i kraja do 9 krat.

Dežela dobi v spomin tega važnega zgodovinskega dogodka na državne i nenarodne troške blaznico, koje do zdaj ni imela.

Baronstvo pa se je trodnevne svečanosti-stoletnice udeležilo kar z obedom v z godovinsko strašnem Bironovskem dvorcu i odštelo je 100.000 rub. na odgojo svoje dece.

Božidar Tvorcov.

Залуд противност свака...

Залуд противност свака
Протива нам' се бори,
Нек свијет своје збори,
Моја бићеш ти.

Док моје т'јело рако
Студена прими себе,
Љубићу само тебе
Док кривца у не ври.

Ти си ми цвијет први
Љубави моје вруће,
Ти прво удахнуће
Ули у срцу мом.

Ти с' анђ'о благе крви
И радост в'јека мога,
Кунем ти с' ево стога
Ти си ми среће дом.

Немој се плашити, створе
Анђелске, благе људи —
Нахудић неће људи —
Јачи је од њих Бог.

Ти ћеш у моје дворе,
До скоро мирна бит
С тобом ћу дијелити
Срећу покоја мог.

ВЕСЕО САМ...

Весео сам, душо мила,
Кад т' угледам ока сјај;
Јер милијег наш свјет нема
А н сам не божји рај.

Весео сам, душо мила,
Кад проснивам слатки саж;
Да ће скоро мени стобом
Сванут срече б'јели дан.

Весео сам, душо мила,
Кад ти чујем гласа јек
Он је медем тужном срцу,
Он је жићу прави а'јек.

О! ће си, моја драга...

О! ће си моја драга,
Од сад ћеш бити моја,
Без тебе н'је покоја;
Ти си ми све на свјет.

Уживам рајска блага,
Кад твоје лице гледам
А моје теби предам;
Ти мирисни мој цвјет.

Веселе твоје очи
Миле су моме срцу;
За те бих дао крвцу
И цео живот мој.

Ал' љубав то свједочи
Што нам оживља срца,
Без сузца данак жрца;
Сунице ми поглед твој.

Теби сам пјеран чисто
И бићу с'е до краја;
Живот амањског раја
За мене јеси ти.

Надам се тако исто
Да љубиш и ти мене;
Без тебе срце вепе,
И цео живот ври.

Ово су жеље моје
Нек знаде Бог и људи;
Без твојих милих груди
Моро бих млађан мрјет.

Љубићу лице твоје
До конца мог живота,
Ти с' злато и красота,
Без тебе пуст ми свјет.

Мило Јосовић.

Dunajsko pismo.

VIII.

„Habent sua fata libelli“. S tem izrekom tolažil se je „Lj. Zvona“ urednik, ko ga je popustil zadnjič na cedilu slavnoznani „humorist R. — „Requiescat in pace“ mislil si je z menoj vred gotovo mnogokak čitatelj in želel, da bi le ne vstajali mrtveci! A take ali jednake usode ne želim sebi in svojim „dunajskim listom“. Morda le preveč grešim na potrpežljivost cenjenih čitateljev in čitateljev, — svededno, rad bi jo dovozil do konca leta po tem šele šel v „penzijo“, to je, počival ne bi, le deloval in pisal bi drugo in drugače, ker izpremenba mika. — Izpremenba izvršila se je tudi v naši prestolnici. Zares smo doživeli velik in krasen preobrat na Dunaju! Židovstvu in požidovljenstvu se je začela majati! Bezobzirna klika ne bo se več košatila in šopirila kot gospodvalka; narod zavedel se je in zavrnil ohole vsiljenice. No v Ljubljani nekje pa so drugega mišljenja. Na Dunaju je pa vendar krik in vik v izraelskem taboru vpitje o razdivjanosti, jeremiade o groznem propadu, in vse to stvarja misel, kakor da se ljudje kar pokoljejo med soboj, ali da ogenj iz neba uniči pregrešno mesto. No morije ni, kljubu prizadevanju židovskih listov, da bi iz opraskanega židovskega predrzneža napravili verskega in političnega mučenca, kljubu hujskanju proti vojaštvu itd. O prerok, ki blagoslavlja, namesto da bi proklinjal! Ves uspeh bo le — razširjenje antisemitizma v onih krogih, ki so se ga do slej bali in izogibali! Na pogin ne verujemo.

Še celo dobro zabavamo se tu. „Benetke“ postale so prava privlačna sila. Vsaj pa je tudi obisk te naprave vreden in priporočljiv. Zadnjič bil sem pri velikem koncertu ondašnjih laških pevcev. Pevali so odlomke raznih laških oper, smelo trdim, „tako dobro, kakor bi boljši ne mogli na nobenem velikomestnem odru.“ Ta priljubljena fraza naših slov. kritikov novih opernih močij nikakor ne pretirava. Bilo je pa tudi ploska in oduševljenja!

Pevci ponavljali so mnogo toček, največemu priznanju zahvalili so se — z odpevanjem naše avstrijske himne! Tako delajo tujei! Tržačani pa pošiljajo na grob Viktorju Emanuelu venec z napisom svojemu objokovanemu kralju! O Trst, kam si se oddaljil od dejstva primka „città fedelissima“! Zato pa treba je bilo zatiranja slovanskoga življa in mišljenja pri goriških volitvah. Kaj nam pač donesejo volitve na Kranjskem pod novim, s svojo znano „zakonitostjo“ hvalečim se ministrom? In pri teh razmerah naj bi pisal kaj drugega, kakor satire? Vaš Nepomuk.

Glediško pismo.

S 1. okt. t. l. se je znova pričela sezona sloven. gledišča v Ljubljani. Gled. društvo kot najemnik in založnik sloven. gledišča bo imelo letos vsled potresne katastrofe posebno težko stališče. Ljudstvo je še vedno silno plašno, čemur se ni treba čuditi, saj se potresi — manj ali bolj krepki — ponavljajo skoro vsak dan, in pisec teh vrstic sam bil je 9. okt. t. l. uprav nemilo prebujen okolo 12. ure po noči po močnem sunku in podzemljskem gromu. Kolika panika bi nastala v gledišču, po njegovih galerijah in balkonih, akobi se primeril tak potres baš med pred-

stavo! Kolika nesreča je možna! Ravno radi take bojazni občinstva bati se je treba gled. društvu letos še višega deficita kot vlani. To se je pokazalo takoj pri licitaciji lóž, pri kateri se je skupilo par tisočakov — manj! Vendar se nadajamo, da se na zimo umiri zemlja, da bo moglo občinstvo brez strahu v lepo ljubljano gledališče. Poset prvih predstav sicer ni najboljši, vendar prav dober. Da bi se le vzdržal! Otvoritvena predstava je bil prevod česke drame. „Pota življenja“, sp. Fr. Svoboda. Dasi je bila drama nagrajena, vendar jej menda nikdo, ki ima ukus in ki pozna svetovne dramat. proizvode, ne nadene reda „prav dobro“. Snov njena je uprav ničevna. Nò, komur so znane zakulisne — precej pikantne — mahinacije Pražkega odra, razlagal si bo prav lahko ono — zlato nagrado. Igralo se je splošno dobro; prav dobro se je pela opera „Trubadur“.*) Z veseljem konstatujemo, da smo doslej s tujim osebjem prav zadovoljni.

Igrajo z razumom, sigurnostjo in jezika se zares pridno učé — česar prejšnji niso storili nikdar, — in je bila zato hrulacija dopisnika „Edinosti“ povsem osnovana! Navzlic temu pa je in ostane tudi še vedno gola resnica, kar je pisala „Ed.“ v štev. 103. (uvodni članek: „V obrambo“) o potrebi domačega umetniškega naraščaja. Res je nujno treba stalnega osebja, zakaj še le potem, ko si vzgojimo vsaj po jedno domačo moč za vsako dramatsko ali operno stroko, in pa ko se sklenejo s hrvatsko-srbskimi ali češkimi, istinito dobrimi močmi pogodbe na daljše dobe, v katerih postanejo i ti naša kri, je napredek možen. Take stalnosti je vsekakor neobhodno treba pri našem gledišču še posebno zato, ker se nam utegne sicer vsak hip pripetiti, da pademo s primerne višine nenadoma — v temo. Bodočnost nam mora biti vedno pred očmi.

Dasi drage volje priznavamo, da je intendancija angaževala letos dobre tuje moči, ugovarjati bi vendar imeli objavljenemu repertoaru. Res se omenjajo ondi nekoje dobre moderne igre, — da bi se le tudi res in dobro predstavljale! — pogrešamo pa izvirnih slovenskih dram. Sloven. dramat. slovstvo je borno, to je istina, — pod nič pa le ni! Jurčič, Vošnjak i. dr. so nam spisali vendar le nekaj, dà, marsikaj, kar bi se moglo igrati odlično in vspešno igrati, ako bi se hotelo — tu tiči baš tisti zajec. Noče se... igralci n. pr. se puntajo proti vsaki Vošnjakovi drami in jo igrajo navlašč slabo, da onemogočijo reprize. (Kaj se je godilo vse za kulisami prilikom noviteta „Lepa Vida“ in „Premogar“! Čudno ni, ako nimajo pisatelji potem nobenega veselja do dram. poskusov). Nočem trditi, da je Vošnjakova tehnika dovršena, a dober režiser in pridni igralci bi dosegli z njegovimi za oder popravljenimi igrokazi, polnimi krasnih, efektnih prizorov, najlepše vspehe. Škofičeva „Gospod s Proseka“ in „Mari“, Borštnikov „Stari Ilija“ in Borštnik-Tavčarjev „Otok in Struga“ bi se dali izborno prirediti na novo za oder.

Tudi A. Medveda trilogijo „Kacianar“ in Procopovega „Erazem Tatenbaha“ bi mogle spretne roke — n. pr. g. Funtek, kojega izvirno dramo uže jedva čakamo — uravnati za predstavljanje. Naj bi za take „prireditve“ čim preje skrbelo gled. ravnateljstvo, da nam ne bodo mogli naši zlobni sosede očitati, dà nimamo nič svojega!

V Ljubljani, oktobra.

Jos. Golob.

*) Pripravlja se „Afričanka“ in „Roparji“. Op. dop.

ŽENSTVO.

Predragi prijatelj!

2. (Konec.) V obče je žalostno misliti na razmere našega preproste ljudstva v okolici naši, no Vi ste se sami osvedočili, kako živi to ljudstvo. Težko breme — vzdrževati rodbino — je skoro povsem na ramenih ubogih žen, ko imajo možje delo, dač jim kako malenkost, še za njih hrano ne dovolj; sami pa sedé in popivajo po krémah, dokler imajo kak krajcar. Ko ni dela dajati jim morajo žene s perilom težko zasluženega denarja še za popivanje.

Vidite, prijatelj, vse te kréme, pivarne ali, kakor jih uže hočete imenovati, so morda samcem dobro zavetje, ali za rodbine so pravi strup; ne samo v gmotnem, ampak tudi v moralnem pogledu vplivajo one na razvoj rodbin. In to od najsijajnejših prostorov do najmanjšega in temnejšega kota. A ni pri vseh narodih — vsaj med inteligencijo ne — takó ukoreninjeno posedanje po gostilnah kakor pri nas Slovencih ali Jugoslovanih v obče. Govorila sem z nekim slovenskim profesorjem, ki je uže mnogo let na Ruskem, in ta mi je pravil, da so tam gostilne samo za samce in mušike, a rodbinsko življenje med inteligencijo urejeno in razvito je vse drugače nego pri nas.

Mož, ki je ves dan po opravkih, ostaja zvečer doma z ženo in otroci, pogovarja se z njimi, ali čita z ženo ako ne gresta v pohode. Pravil mi je, da se shajajo tam zvečer po večerji sedaj pri jedni sedaj pri drugi rodbini, kjer se jim postreže s čajem, a nikoli ne z vinom. Tam se govori in razpravlja o vsakaterih rečeh, in zato imajo Rusi mnogo boljnjih in razumnijših žen, ker jih možje poštevajo kot svoje druge, zaupajo jim svoje skrbi in se pogovarjajo z njimi o vsem. S tem, da so možje vsaj na večer doma, ter z občevanjem in sestajanjem med rodbinami je tudi vpliv na vzgojo otrok ves drugačen, kajti matere so dostikrat premehe in popustljive, čestokrat pa, ko se vidijo vedno tako osamljene, izgubé vso dobro voljo, in nihče jim ne sme zameriti tega, in tudi ne, ako se, tako zanemarjene, celó popačijo.

Dotični profesor naročil in svetoval mi je, naj se jedenkrat dotaknem tega vprašanja. „Ko se vrnem v domovino“ dejal je, „dirne me ta navada mojih rojakov takó neprijetno sedaj, ko sem priučen gledati vse drugačno rodbinsko življenje“.

To dobro lastnost v rodbinskem življenju opazujemo tudi pri Italijanih. Mož iz italijanske inteligencije ne bodete videli posedati po gostilnah, in v tem si podajeta daljnji sever in jug rokó. Žene se tudi pri Italijanih ne zanemarijajo takó, kakor pri nas, in se ne vidi razlika. Ob nedeljah in praznikih gredó z vso rodbino — ženo in otroci — običajno na deželo; tudi po več rodbin se zbere, in z možkimi zabavajo se tudi ženske.

Kako delajo pa možje izmed slovenske inteligencije, to veste takó, kakor jaz, in Vi ste že sami čestokrat obžalovali Slovence za to slabost, ki nikakor ni takó malega pomena, kakor bi kdo mislil. Če nimajo inteligentnega razumnega, narodnega ženstva, če niso otroci vzgojeni narodno, tega so krivi prav sami možje, in nihče drug.

Pri nas se shajajo ženske pri kavi, in te so takozvane klopečuljske sestre, može pa pri vinu, kjer govoré in kriče „živio“ narod, Slovenci, vzajemnost, sloga, a dan potem ne vedó drugega, kakor da jih boli glavi, ali pa da je bilo sinoči „prav fino“.

Vidite, prijatelj, na to slabost morala bi se opozoriti naša inteligencija, no saj sami veste, da se mnogo najboljših talentov zamori pri nas uprav — ob čaši. Dolgo bode še trpelo, predno se izruje ta slabost, ki razjeda naš narod in mu napravlja neprecenljive škode.

Začnite Vi med svojimi prijatelji govoriti o tej stvari, in Bog Vam daj mnogo dobrega uspeha! Vaša Marica.

Pabirki o vzgoji srednješolske mladine.

Kolik je vendar razloček med življenjem na vsučilišču in na gimnaziji! Na vsučilišču popolna prostost — na gimnaziji vsestranska podrejenost. Dijaki srednjih šol imajo — tudi v višjih razredih — kakor vojniki svoj „Zapfenstreich“, po zimi ob 8. po lefi ob 10. uri, in po tem času se ne sme pokazati nobena dijaška duša več na ulici. Cela disciplina je preostra, in dijak bi se moral „piliti“ cel teden, predno bi se „nabutal“ tistih šš disciplinarne postave. Zato smatrajo učenci gimnazijo kot nekako vojašnico. Razmerje med profesorji in učenci je preveč tuje. Res je, da si morajo učitelji dobiti pri svojih učencih ugled, toda da so tako nedostopni, da jim se bojazlivejši bližajo strahom le, to je očitna napaka. In kaj še ravnatelj, ki se vede — vsaj nekó — kakor Bog! Gospodje so pač pozabili važno točko v pedagogiki, da mora učitelj učence ko-

likor možno navezati na se, ali se jim približati sam, tako da ga lahko res smatrajo kot prijatelja in ne kot tirana. Potrebno je, da se mladina nadzoruje, da se jej ne da popolna prostost, a preveliko nasilstvo avtoritete nikdar ne obrodí dobrega sadu.

In kako ravna jo ravnatelj in profesorji z narodnostnim čutom svojih učencev! Odgovor je kratak: tlačijo ga, da niti ne pride na površje, udušiti ga hočejo v kali in ga zatreti takoj v početku. Gospodje so pač zopet pozabili pedagogično načelo, da se ne sme zatirati narodnostni čut, temveč da se mora gojiti in blažiti uže pri mladini, in da je človek brez narodnostnega čuta zajedno brez značaja!

Zlasti mi Slovenci smo v tem pogledu pravi reveži. Kdor se zaveda svoje narodnosti — to velja tudi za razne urade — zapisan je kot panslavist in nad njim se izreče anatema. Drugo so pač na boljsem, le Slovenec naj pozabi, da je Slovenec, da je tudi Slovan, tega še sanjati ne sme. Res smešno je, kako si predstavljajo nekateri ravnatelji narodno nevtralnost. Da se nemški dijaki udeležujejo slavnosti, koncertov, izletov, katere priprava nemški „turnerji“, „Männerengesangsvereini“, „Schulvereini“ in Šulmarkovci ali kakovi „bursi“, to se smatra samo po sebi umerno; če se pa Slovenec udeleži veselice, katero priredi „Sokol“ ali katero drugo društvo, tedaj je to demonstracija, „nationale Kundgebung“ in Bog ve, kaj še. Dijak se pokliče, izprašuje, in za efekt mora sedeti par ur in se pokoriti za grozen zločin, za „panslavistično demonstracijo“. Kdo se ne spominja še onega hrupa na Celjski gimnaziji, ki so ga zagnali ravnatelj in nemški profesorji, ko se je na cesaričin god pela avstrijska himna v slovenskem jeziku! Sedanji docent Grškega vseučilišča in znani slavist dr. V. Oblak se je izključil iz cele Cislitvanije, ker je bil duševni oče tistega „groznega škandala“.

Niti o počitnicah ne smejo dijaki delati skupnih izletov, ker so to „nationale Kundgebungen“. Če pa nemški dijaki v zaprtih lokalih proslavljajo Bismarcka in mu pišejo oboževalna pisma, na katera se jim on seveda laskavo zahvaljuje, in če se potem proti slovenskim kolegom ponašajo s pismi, tedaj je to le otročarija in ni kaznjivo!

Gimnazije, ki imajo slovenske ravnatelje, so pač v tem oziru na boljsem, ker uporabljajo ti za vsako stranko jednako mero. Ti zavodi pa imajo drugo napako, da so preveč v sponah zagrizenih klerikalcev.

Ko je začela izhajati sedaj uže pokojna „Vesna“, in ko so planili vsi, klerikalci in radikalci, s koli in cepei črez njo, tedaj so se požurili ravnatelji in strogo prepovedali dijakom dijaški list. Srednješolci torej niso smeli čitati dijaškega lista, ki se je izdaval za nje. Pozvedavalo se je po hišah, celo po spovednicah za onimi uporneži, ki se niso pokorili ravnateljevi prepovedi. A to jim ni zadoščevalo, prepovedati se je moral tudi drugi list, zato ker pišejo vanj radikalci, prepovedati se je moral „Ljubljanski zvon“. Prvi beletristični list se je prepovedal dijakom, ki so dolžni poznati slovensko literaturo. Kako naj jo spoznajo, če se jim odreka pravica, naročati in čitati prvi slov. beletristični list — in to vse odtle, od kar je slavní goriški prerok Mahnič zasledil v Jurčiču, Stritarju in dr. peklensko kugo. Dijakom privoščijo le še „Dom in Svet“, kako brošurice Ljubljanskih teologov, seveda tudi „Zoro“ slov.-katoliških akademikov, katero pomagajo polniti Ljubljanski bogoslovci. Res daleč smo prišli, ko se celo v literaturo zanaša strankarstvo.

Posledica teh napak je, da dijaki, dovršivši srednje šole, ne poznajo literature svojega naroda, da jo morajo še le po tem spoznavati, ko imajo drugega posla dovolj, ali pa jim ostane domače slovstvo za vedno zaprta knjiga.

V Celju, meseca oktobra 1895.

Janez Vrabec.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Na Kranjskem bližajo se deželno-zborsko volitve. „Slov. Narod.“ je že priobčil o volitvah dva uvodna članka, iz katerih posnemamo, da se „vtegne“ razviti jako živahna agitacija. Skromnost je sicer lepa čednost, no pri volitvah nikakor ne kaže ravnati se po tem geslu, ker navadno ne pripomore k zmagi, posebno če je nasprotna stranka v agitacijskih sredstvih tako neizbirčna in pa tako — neutrudljiva v pridobivanju pristašev, kakor klerikalna stranka na Kranjskem.

Štajersko dobilo je v osebi markiza Bacquehema novega namestnika. Prejšnji namestnik baron Kúbeck šel

je v zaslužni pokoj ter bil o tej priliki odlikovan z velikim križem Leopoldovega reda. Na tem „velezaslužnem“ možu niti najoficijoznejši mej oficijozni listi „Fremdbl.“ ni mogel najti posebnih zaslug ter je rajše slavil vrline mar. Bacquehema, ki je še izza svojega ministrovanja še vsem v svežem spominu; o baronu Kubecku ponatisnil je pa le slavospev „Grazer Tagesposte“, glasila alpinske montanske družbe in raznih premogokopnih družb, katerim je bil vpokojeni namestnik res pravi oče in nesebičen zaščitnik, kar jim je zlasti ob zadnjem strajku dejanski dokazal, ko je strajkujoče delavce temeljito „ugnal“ ter vboge delničarje obvaroval večih izgub. Delavci se za baronom Kubeckom ne bodo jokali, Slovenci pa tudi ne. Za novodošlega markiza se ne morejo pa tudi ne jedni ne drugi navduševati. Od tistega samostalnega namestniškega oddelka za južno Štajersko, o katerem je državni poslanec g. Vošnjak te dni trdil, da je še samo vprašanje časa, imamo seveda še daleč, daleč.

Na Goriškem je dopolnilna volitev za državni zbor 17. t. m. Slovenci volili bodo s konservativnimi Italjani dr. Edvarda Bujattija, ker se nadajo, da se bode ta potegoval za predeljsko in vipavsko železnico. Nacionalni Lahji volili bodo kneza Hohenlohet, predsednika južne in nasprotnika imenovanih dveh železnic. Tem nacionalnim modrijanom je pač dovolj, da je njihov kandidat sin italjanske matere, nasprotnik Slovencev in kot predsednik južne železnice nasprotnik gospodarskega razvoja ne samo slovenskega dela Goriške, ampak tudi mesta Gorice. Sicer pa kaj zato, če volilci tudi nimajo kaj jesti, da je le njih poslanec na gorkem in pa — nacionalen Italijan! Kako dolgo bo pač trajal še ta švindelj?

V slovensko šolo v Gorici vpisalo se je 447 otrok iz mesta in 30 iz okolice; mnogo jih pa iz raznih vzrokov niso sprejeli. In vendar so vsi vprek — Italjani namreč trdili, da v Gorici ni Slovencev.

Tudi v obrtno nadaljevalno šolo vpisalo se je že mnogo učencev ter se še vedno vsprejemajo. Slovenski obrtniki naj bi ne zamemarjali prilike obiskovati to šolo, v kateri se nauče mnogo za nje prevažnih stvari. Obrtne šole so za nas največjega pomena, kajti dokler ne bomo imeli z vsemi sredstvi novodobnega tehniškega razvoja oboroženih obrtnikov, ne bomo mogli tekmovali z našimi narodnimi in gospodarskimi nasprotniki, ki so nam nasproti v vsakem obziru v ugodnejšem položaju. Le po tej poti pridemo dalje.

Pri pogrebu v preprostem narodu tako priljubljenega skladatelja Volariča blestela je naša inteligencija, kakor piše „Edinost“ s svojo odsotnostjo. Pogreba vdeležila se je ogromna množica delavcev in kmetov ter pevsko društvo „Nabrežina“ in corpore in pa — šest učiteljev — kolegov! Drugih glasovitih „rodoljubov“ in prvakov menda tudi ni bilo. Za pokojnike sirote nabrali so nabrežinski delavci mej soboj 37 gld., pokojnikovi kolegi na neki učiteljski konferenci pa baje — nič! Darove za Volaričeve sirote nabira uredništvo „Soče“ v Gorici. Slovenskemu občinstvu priporočamo, naj se spomina zapuščenih otrok tega mladega moža, ki je pošteno služil svojemu narodu ter mu posvetil vse svoje sile!

b) ostali slovanski svet.

Dunaj. Grof Badeni odpotuje 18. t. m. v Budimpešto, da stopi v dotiko z ogrskim ministerskim predsednikom Banffyjem ter naperi pogajanja o novi poravnavi mej Avstrijo in Ogrsko. 25. t. m. odpelje se zopet s finančnim in trgovinskim ministrom tja ter se začne konfe-

rence o poravnavi. Grof Badeni hoče ogrsko vlado prepričati, da je kvota, katero plačuje Ogrska za vzajemne posle prenizka ter ne odgovarja več današnjim gospodarskim razmeram obeh državnih polovic. O tem so pač vsi prepričani in posebno še Madjari, toda naša vlada proti volji Madjarov po navadi nič ne opravi. Sicer je pa grof Badeni v svojih zahtevah zelo — skromen, kajti kakor pišejo listi, zahteva da bi se kvota, katero plačuje Ogrsko-Hrvatska povišala s 30 na 32%. To „olajšanje“ bilo bi za tostranske davkoplačevalce tako lahko, da bi ga kar nič ne čutili in ni v nikakem razmerju z dejanskimi razmerami to in onstran Litve. Toda ne gledé na to, prepričani smo, da naši vladi to „velikansko“ zaslugo, ako si jo res pridobi, naš parlament svojedobno tudi dostojno kvitira, žrtvovavši jej že naprej — recimo volilno reformo, ali davčno preosnovo, ali pa kako drugo tako malenkost. Ker že govorimo o grofu Badeniju omenimo naj, da je ta že poklical znanega dr. Rosnerja — moža še bolj znane, da ne rečemo slavne koalicijske nečakinje, iz naučnega ministerstva, kamor ga je bil pozval dr. Madeyski vsled njegovih „posebnih zmožnosti“, kot ministerjalnega tajnika v prezidij ministerskega predsedništva! Kakor kaže je prišla protekcija pod novim ministerstvom že čisto iz navade.

Dunajski Čehi izročijo novo prošnjo nadškofijstvu za dovoljenje bogoslužbe in propovedi na češkem jeziku v Dunajskem okraju, in sicer ker zastopstvo tega okraja se je v posebni resoluciji izreklo proti temu.

Češko. V Pragi vršil se je 13. t. m. narodnogospodarski shod, katerega so se vdeležili zastopniki iz Češke, Moravske in Silezije in to pristaši vseh političnih strank; mladočeške, staročeške, naprednjakov, narodnih in mejnarodnih socialstov in celo fevdalci. Misel sklicati ta shod sprožili so Mladočehi, zasluga, da so bili pozvani tudi zastopniki delavskih krogov gre pa naprednjakom. O shodu govorilo in pisalo se je mnogo in naprednjaški listi prinašali so že konkretne predloge, kaj bi bilo storiti, da se povzdigne in izboljša narodno gospodarstvo češkega prebivalstva v deželah češke krone. Pripravljalni odbor pa je postavil na dnevni red le, utemeljevanje predloga, naj se osnuje „Češko narodnogospodarsko društvo za Češko, Moravsko in Silezko v svrhu: a) širjenja gospodarskih ved, b) spoznavanja gospodarskih razmer češkega naroda in c) razvijanja vsakovrstnega delovanja v poučevanje in spodbujanje ter v povzdigo češkega ljudstva v gospodarskem obziru. Poročevalec dr. Fořt je v lepem govoru utemeljeval ta program ter posebno poudarjal moralno stran vprašanja, dokazujoč, da so češkemu narodu predvsem potrebne gospodarske šole in pa odgoja sploh, ki bi ga navajala k štedljivosti in razumnej delavnosti.

Govorili so razni govorniki, mej njimi Tonner, dr. Kaizl, Sedmidubský, dr. Choc, Steiner i. dr. Naprednjaki in socialisti grajali so površnost, s katero se obravnava taka vprašanja in še posebno to, da se shodu niso predložili konkretni predlogi. Konečno bil je sprejet predlog, naj se osnuje imenovano narodno gospodarsko društvo, kakor tudi predlog g. Adámka naj se pošlje peticija na deželni zbor češki, da osnuje statističen bureau za kraljestvo češko; ob enem pa pozivlje shod vse samoupravne zastope in vsa strokovna društva naj to peticijo z enakimi prošnjami na deželni zbor podpirajo. Konečno bila so sprejeta pravila novega društva ter izvoljen odbor, v katerem so zastopani Mlado- in Staročehi, realisti, naprednjaki in socialisti ter fevdalci. Za poslednje voljena

sta grof Harrach in princ dr. Schwarzenberg. S tem je sicer dokumentovano načelo, da se društvo ne bode pečalo s politiko ampak izključljivo le z narodnogospodarskimi vprašanji — in to ne diletantski ampak strokovnjaški — toda zdi se nam vendar skoro nemogoče, da bi mogli zastopniki najnovejših gospodarskih teorij, in zagovorniki malega kmetijskega posestva, malega obrtništva in delavcev — delovati skupno z zastopniki veleposestva in velike obrti! Želimo pač, naj bi to društvo češkemu narodu obrodilo mnogo dobrega sadu!

Istega dne zboroval je v Ustih „nemški kmetški shod“. Tudi ta shod imel je lep 32 točk obsežajoč program, v katerem so nekako izražene vse težnje povzdigniti in utrditi mali in srednji kmetški stan, olajšati mu bremena, pridobiti kmetiskim pridelkom novih odjemnikov, obvarovati ga pred velikim kapitalom in veliko obrtjo ter osamosvojiti ga nekako tudi trgovcu nasproti. V političnem obziru zahteval je shod direktne volitve v kmetških občinah, v socialnem obziru: zavarovanje delavcev za starost in invaliditeto, olajšanje plačevanja izgovorjenega užitka s tem, da se užitkarjem zavaruje renta i. t. d. Sploh program je bil zanimiv ter se ga v mnogih obzirih lahko poprimemo kmetške stranke tudi drugih narodov.

Gališka vlada je že začela pokoriti one kmete, ki niso hoteli voliti šlahicev, njenih ljubih pristašev. Tako so začeli namreč okrajni šolski sveti v kmetškem okraju krakovskem, kjer je bil voljen kmetški kandidat, jako strogo postopati proti roditeljem onih otrok, ki zamujajo šolo. Kmetje v onih krajih baš kopljejo in spravljajo domov krompir.

Pri tem delu pač povsod, posebno pa v siromašnih deželah otroci pomagajo na polji ter tiste dni ne hodijo v šolo. To je po postavi seveda kaznjivo. Dotični okrajni šolski sveti to postavno ugodnost vporabljajo, da nalagajo opozicijskemu kmetom, katerih otroci niso v šoli, globe po 50 in 60 frt., kar je z ozirom na vboštvo prebivalstva in pa na omenjeno okolnost vendar prestrogo.

Za 17. t. m. sklican je bil shod galiških Rusov v Brzežane. Okrajno glavarstvo je ta shod, z obzirom na nevarnost, da se kolera ne raztrosi, prepovedalo.

Na Hrvatskem praznovali so minole dni velike slavnosti. Zastopniki vseh slojev hrvatskega naroda prišli so v Zagreb pokloniti se svojemu kralju. Ob tej priliki vršile so se velike, v kulturnem razvoju hrvatskega naroda jako pomenlive slavnosti: otvoritev novega narodnega gledališča, vzidanje zaključnega kamena v zgradbah novega konservatorija in nove realne gimnazije, katere so se zvršile v nazočnosti Njegovega Veličanstva. Ob tej priliki so se poklonile kralju deputacije vseh hrvatskih mest, velikih županij, univerze, jugoslavenske akademije i. t. d. S kraljem prišel je v Zagreb tudi ogrski ministerski predsednik in hrvatski minister Josipović. V raznih odgovorih na nagovore deputacij, ki so se mu prišle klanjat, povdarjal je kralj važnost zveze mej Ogrsko in Hrvatsko, ter povdarjal, da je nagodba temelj državnopravnih odnosov obeh kraljevin. Madjarski in dunajski listi kažejo na te besede ter slave modrost madjarskih diplomatov, ki so znali storiti mej obema deželama baje tako vzorne odnose ter vcepiti hrvatskemu narodu zavest, da je Hrvatska nerazdružljivo spojena z Ogrsko. Ob tej priliki pripetilo se je tudi, da so navdušene množice razbile okna v hiši „srbske banke“, ker je bila ta obesila

srbsko trobojnico ter je morala policija banki zapovedati, da odstrani to, hrvatsko občinstvo tako zelo vznemirjujočo zastavo. Jednaka, ali še slabša usoda zadela je neko madjarsko zastavo.

Afera s srbsko zastavo nas odkrito rečeno — žali, ker nam zopet jasno priča, do kake stopinje razdraženosti in nestrpnosti je dospela razmerica mej Srbi in Hrvati na Hrvatskem. Mi Slovani si ostanemo pač verni — v starodavnih mejsebojnih preprih. Tujcem, krvnim sovražnikom nasproti nimamo ni sence one eneržije, katero tako potratno vporabljamo v mejsebojnih preprih. Da, pri nas je navada, da se nasprotujoče si stranke tako zagrižejo, da je mej njimi vsaka diskusija in mirna razprava nemogoča, da hladen razum ne pride nikdar do besede ter dajemo govoriti le strasti; zato je pa tudi sporazumljenje mej strankami in tem manj še mej narodnimi plemeni — za sedaj vsaj, čisto nemogoče!

„Ogrska v zastavnici.“ „Hazánk“ glasilo ljudske stranke madjarske piše, da znašajo obresti državnih dolgov ogrskega kraljestva 127 milijonov gld. na leto, vrhu tega pa letni obroki železniških dolgov 13 milijonov. Čisti katastralni dohodek celega Ogrskega kraljestva znaša 130 milijonov, torej manj nego letne obresti dolgov! Vrhu tega pa treba pomisliti, da je na zemljiščih hipotecirana jedna milijarda gld. To so privatni dolgovi ogrskih zemljiških posestnikov, od katerih treba plačevati tudi obresti. Čegava je torej Ogrska? Vladajoče stranke bahajo se vedno in vedno z „napredkom“, to nam pač jasno kaže, kak je ta njih „napredek“. Vsa njih podjetja, vse njih početje vodi pa načelo: „vse za denar in le za denar“.

Mesta pač rastejo in tudi obrt se dviga in širi, toda komu v korist? Madjarska država si je pridobila tudi nove navdušene pristaše v Židih; no iz njih vrst ni se rodil madjarskemu narodu še do danes ni jeden moralno in značajno velik mož. Mi damo vse za napredek, poddržavili smo vse, poddržavili tudi Žide in moralo — toda kam letimo? vpraša se list. — Ljudje, ki poznajo ogrske razmere, trde, da prirede Madjari — še razstavo v spomin tisočletnice, potem pa pride — krach!

Ruski minister vnanih reči, knez Lobanov, mudil se je, vračajoč se iz Francije domov nekoliko dni v Berlinu ter posetil tudi nemškega cesarja v Hubertstocku. Nemški listi pišejo mnogo o tem ter pripisujejo tem posetom Lobanovim najrazličnejše namene. Jedni vgibljujejo, da hoče Rusija pridobiti Nemčijo za se in svojo politiko v vstočni Aziji, drugi zopet menijo, da sta se kancelarja obeh držav dogovarjala o politiki proti Turčiji i. t. d. Resnice menda ne ve nikdo, to pa je nad vse jasno, da je Lobanov s svojim pohodom v Berlinu zelo ustregel Nemcem, kateri so se vedno delali, kakor bi jim ne bilo prav nič do ruskega prijateljstva.

Na Bolgarskem se rusofilstvo če dalje bolj širi. „La Bulgarie“ glasilo dvora piše, da knez Ferdinand nikakor ni nasproten novi struji, da mu ta tudi ni nevarna, da jo pa hoče le obdržati v pravi smeri. Pod „novim kurzom“ se je tudi financijelno stanje že nekoliko okrepilo. Odkar Bolgarija tudi nekoliko samostojno misli ter ne stoji več pod vsemogočnim vplivom trozveze, se je njen kredit utrdil v inozemstvu. Za bodoče zasedanje „sobranja“ pripravlja vlada več zakonskih načrtov, mej drugimi preosnovo šolskega zakona. Vlada želi šolstvo jednotno in sistematično urediti in na novo organizovati

osnovne, srednje in visoke šole. Realne gimnazije, ki se niso sponesle, hoče spremeniti v čiste gimnazije in realke in pouk na gimnaziji raztegniti na osem let, kakor je pri nas. — Finančni minister kani osnovati v kratkem poštne hranilnice, ki so se povsod v Evropi dobro obnesle. Bolgarske poštne hranilnice plačevale bodo po 4%, dočim plačujejo druge banke po 6 in 7 od sto. Pogajanja mej Avstrijo in Bolgarsko glede ponovljenja trgovske pogodbe se še vedno vrše. Bolgari niso več tako popustljivi, kakor so bili nekdanj, kajti Avstrija sicer mnogo izvaža na Bolgarsko, vendar se silo brani bolgarskega vina in bolgarske živine. Bolgarska vlada to dobro ve, zato se neče vdati tako z lepa.

Na Rumunskem prišlo je liberalno ministerstvo pod predsedništvom Sturdze na krmilo. Prejšnji ministerski predsednik zahteval je, naj kralj razpusti zbornico. Kralj pa je odpustil rajše g. Catargia in njegov kabinet ter pozval liberalce na vlado.

Francozi vzeli so 30. m. m. Tanarivo, glavno mesto na Madagaskaru. S tem je vojska končana, vladajoče plemo (Hova) na otoku je podvrženo in kraljica je že podpisala mir ter sprejela pogoje, katere jej je diktiral general Duchesne.

Francozi si pa še niso jedini, hočejo li otok popolnoma podvreči pod svojo oblast, kakor Alžir, ali pa vzeti ga le pod svoj „protektorat“. Bodi si že tako ali tako, velikega dobička jim pač nebo donasal in bilo je škoda pogubiti toliko vojakov in potrositi toliko denarja; slava, da so premagali Hovajsko plemo teh žrtev ne odvaga.

KNJIŽEVNOST.

Grundriss der slavischen Philologie imenuje se važno podjetje dvor. sov. prof. dr. V. Jagića; v tem delu se bode razpravljalo o filologiji, zgodovini, a tudi o etnografiji. Radi tega je potoval Jagić po raznih slovanskih deželah, da si pridobi tudi sotrudnikov.

Jagićeva arhiva 3. in 4. zvezek XVII. letnika ima naslednjo vsebino. Olaf Broch: „Zum kleinrussischen in Ungarn“; V. Istrin: „Beiträge zur griech.-slavischen Chronographie“; V. Oblak nadaljuje in zaključuje svojo zanimivo razpravo „Einige Capitel aus der bulgarischen Grammatik“; R. Abicht: „Der Angriff der Bulgaren auf Constantinopel im Jahre 896 n. Chr.“; R. Meringer: „Ein altes lettisches Vaterunser“; Milorad Medini: „Vetranič's Pelegrin“; J. Bogdan: „Eine bulgarische Urkunde des Caren Joan Sracimir“; A. Brückner: „Polonica“; Hil. Ruvarac: „Kleinigkeiten zur Geschichte der Balkanhalbinsel.“ — V kritičnem oddelku: „Stanislav Ciszewski: Krakowiacy, Monografija etnograficzna“ ocenjuje G. Polivka; „Nákres slovanského bájesloví. Napsal Dr. Hanuš Máchal“, oc. Fr. Pastrnek; „Hlaskovi nářečí jihočeských. I. Consonantismus. Podává V. J. Dušek“, oc. Fr. Pastrnek. — V bibliografičnem oddelku so pisali ocene: V. Jagić, V. Oblak, A. Brückner in G. Polivka. V. Oblak ocenjuje med drugimi tudi Šketovo

Čitanko za VII. in VIII. gimnazijski razred. — Zadnji oddenek „Kleine Mittheilungen“ obseza: M. Rešetar: „Vuk's Uebersetzung des Neuen Testamentes“; C. C. Uhlanbeck: „Etymologische Miscellen“; K. Štrekelj: „Zur Literatur über die Koleda bei den Slovenen“; A. Pogodin: „Lituanica“; G. Polivka: „Ein Nachtrag zum Physiologus“.

„Русская Бесѣда“, сентябрь, содержание: Двѣ силы, драма въ 5-ти дѣйствіяхъ и 6-ти картинахъ. Сочиненіе Е. А. Зелкандъ-Дубельтъ, — О тарифахъ. — Этнографическая чешко-славянская выставка въ Прагѣ. — Potem mnogo nadaljevanj.

Na Dunajskem vseučilišču čitajo v zimskem tečaju 1895/96. iz slavistike. Prof. Dr. V. Jagić: „Primerjajoče glasoslovje slovanskih jezikov s posebnim ozirom na staroslovenščino“ (4 ure); „Slovstvena zgodovina Jugoslovancev v 16. in 17. stoletju“ (2 uri) in 2 uri vaje v slovanskem seminarju. — Prof. Dr. C. Jireček „Jugoslovani in Bizantinci v 10—12 stoletju“ (3 ure), „Historična geografija Balkanskega polotoka v srednjem veku“ (2 krat), in 2 uri na teden se čitajo v slovanskem seminarju srednjeveški spomeniki. — Dr. K. Štrekelj: „Iz brana poglavja iz slovanske tematologije“ (jeden krat), „Slovnica slovenskega jezika“ (za slušatelje vseh fakult), I. oddenek za začetnike: elementarna gramatika, vaje v govoru in prevodu. — Dr. Fr. Pastrnek, ki je bil pred kratkim imenovan izrednim profesorjem slavistike na vseučilišču v Pragi, je imel naznanjeno „Historično slovnico češkega jezika“, ki pa seveda odpade, ker se prof. Pastrnek preseli v Prago. — Dr. V. Vondrák čita: „Zgodovina pisave pri Slovanih“ (2 krat). Novo habilitovani docent Dr. Milan pl. Rešetar pa predava „Srbsko-hrvatsko-slovnico“. — c.

Popravki k 38. št. „Slov. Svet“ Str. 354 v ruski pesmi zgoraj v 3. vrsti: *бесорпадный*. V pesmi: „Iza dvie godine“: v 7. kit. 4 vrsta: *sladko snije*; v 9. kit. 9. v.: *Sviju carstva divni*.

„Slovanski Svet“,

ki pričinja s to (38. št.) poslednje četrtletje tega leta, stoji:

Za vse leto	5 gld. — kr.
„ pol leta	2 „ 50 „
„ četrt leta	1 „ 26 „
Za učitelje, učiteljice in dijake:	
Za vse leto	4 gld.
„ pol leta	2 „
„ četrt leta	1 „
Zunaj granic Avstro-Ogerske stoji za vse leto 6 gld. 50 kr.	
Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr.	

Upravišтво „Slovanskega Sveta“
Dunaj, VII. Hofstallstrasse Nr. 5.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsak petek na 8 stranh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravišтво. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse, Nr. 5.